

Örsi Julianna

A négy évre nyúlt beszélgetés*

1989. szeptember

Van annak már másfél éve is, amikor bekopogott hozzám a túrkevei múzeumba egy idős parasztasszony. Alakja, ruházata azt sugallta, hogy élete során a munka megedzette. Határozott kiállású, de két szeméből mérhetetlen fájdalom sugárzott. Napjainkban, amikor egyre többet töprengünk azon, hogy hol rontottuk el, milyen fájdalmat zárt egy-egy család évtizedekre magába, miért is kell a megbékélésen munkálkodnunk, felidéződik bennem Ábrahám Lászlóné Mihály Terus néni panasza. Elmentem hát ismét hozzá, hogy beszélgessünk az élete sorsáról.

– *Mikor és hogyan kezdődött Terus néni kálváriája?*

– 1950-ben, mikor nehezedett a helyzet, adó, beszolgáltatás, kuláklista jött ránk, kimentünk a tanyára, Ördögárkára. Apósomnak 52 hold földje volt, nekünk 21. A tanyánknál 260 akácfa, 45 gyümölcsfa volt. A föld magas aranykoronájú, jó termő. Nagyon szomorúan kell mondanom, hogy mikor a szolnoki tagozó bizottság kijött, első számúba vette fel a tanyánkat. Akkor elpityeredtem, hogy mink is bemegyünk a téeszbe. Azt mondta az a bizottság, hogy ne sírjak. Elővett egy kiskönyvet, hogy olvassam el a rendelkezést. Az azt tartalmazta, hogy jó tanyáért jó tanyát, jó földért pedig jó földet. Egy pár nap múlva hazajövök, ide a házhoz. A nyolcvanéves apósom leborulva sírt az asztalnál, hogy bár ittam volna meg mindenemet! Már akkor itt volt az idézés, hogy menni kell a tanácsházához. Megsajnáltam az apósomat, mert egy sánta, rokkant ember volt, meg nyolcvanéves. Úgy gondoltam, hogy majd én elintézem ezt a dolgot. A tanácsházához hívtak száztizenegyönket, hogy ajánljuk fel a földünket. Nekünk Kabán ajánlottak fel csereingatlant az ördögárkaiért. Tíz óra tájt volt, mikor mondták, hogy Kaba. Én még sose jártam Kabán. Most tessék elképzelni, magas sarkú, túsarkú cipőben kimentem Kabára gyalog! A tanya tiszta volt, de mélyen lesújtott. Akár Csejtet láttam volna: szíkes, fehér föld! Hét aranykoronás, két fa benne! Nem is jöttem haza ide, hanem egyenest be a tanácsházához. Délután két óra volt, mikor megtagadtam az aláírást. Két hét se telt talán bele, hív a rendőrség. Olvassák a vádat, hogy agitáltam a termelőszövetkezet ellen. Hát én megcáfoltam, annak is azt mondtam, hogy nem fogadtam el a csereingatlant. Igen ám, de négy tanú volt ellenem. Hamis tanúk voltak, fizetett tanúk. Én csak annak írtam alá, amit én vallottam: én nem agitáltam, én csak azért nem fogadtam el a földet, mert rossz minőségű volt. Majd egy pár hónap múlva jött az idézés, hogy fel a Markóba. Soha nem voltam addig Pesten.

– *Ekkor hány éves volt?*

– *Fiatal. Huszonnyolc. Négyéves volt a kisfiam.*

– *Kevi ügyvéd védte a tárgyaláson?*

* A publikáció első megjelenési helye: Örsi Julianna: Földközélen. Túrkeve, 1994. 30-35. p.

– Nem. Olyan csúnya volt a vádam, hogy itt a kevi ügyvédek nem vállalták el. Azt mondták, hogy két évtől tizenkét évig terjedő büntetés alá esek. Pesten rendelték mellém ügyvédet, aki azt mondta, hogy változtassak a természetemen. Azt akarta, hogy tegyek úgy, mint hogyha bolond lennék. Ne mondjam úgy, ahogy volt. Én úgy határoztam, hogy az én édesapám nagyon megvert bennünket, hogyha hazudtunk, olyan szigorúan nevelkedtünk – én nem tudok másképp beszélni, mint ahogy megtörtént. A Markóban volt, az Olti-tanács tárgyalta az ügyemet. Olvasták a vádat. Kérde a bíró: mondja Ábrahámné, maga sajnálja a földjét, tanyáját? Azt mondtam, hogy a földet nem, mert az Isten teremtette, de a tanyát, míg élek, mindig. Végbement a tárgyalás. A bíróság ismertette velem a büntetést: nem vagyok bűnös, de mivel szüleim ágáról és férjem ágáról kulákok vagyunk, esetleg feltételezhető.

– *Mennyi büntetést kapott?*

– A legalacsonyabb büntetést, három hónapot kaptam. Mivel a családomból senki nem volt elzárva semmilyen ágról, borzasztónak tartottam én a börtönt. A szívemre tettem a kezemet, hogy nem nyugodok bele, mert nem vagyok bűnös. Fellebbeztünk. A Legfelsőbb Bírósághoz került az ügyem. Oda már nem is hívtak. Tettek még rá négy hónapot. Így hét hónap lett belőle, az összes vagyonom elkobzása, meg hat hónap internálás. Ez utóbbit itt töltöttem Balán az építkezésen.

– *A Markóban kikkel volt együtt?*

– Augusztus 9-én vittek el. Ott ÁVO-kéz alatt voltam két hétig. Apácanőssel, ápolónőssel voltam egy zárkában. Olyan parasztasszony, mint én – lesülve, ledolgozva, bekötvé a fejem – nem volt több a börtönben, ahol a politikaiak voltak. A kövön álltunk, meg ültünk. Ágy nem volt. Nem engedték, hogy elbóbiskoljunk. Örökösen faggattak. Annyit szenvedtünk, hogy talán a zsidók szenvedtek nálunk többet. Én ott tapasztaltam, hogy embertelenül lehet emberekkel bánni. Senkinek, a fiamnak se, soha meg nem mondtam. Magamba zártam.

– *A Markóból hová került?*

– Na, két hét után volt még aztán a nagy fájdalmam, mikor robogott velem a vonat Balassagyarmatra ... – csuklik el Terus néni hangja a sírástól – Hogy hova megyek? Balassagyarmatra! Nem hazafele! Mindig a kisfiamra gondoltam ... Balassagyarmaton egy nagy börtön volt. Oda vittek. A lista ment velem. Rám olvasták ott is. Azt mondták, álljak a fal mellé. De a bilincset nem tették rám sehol sem. Úgyse szaladtam én el. Tisztában voltam a helyzettel: fordul a rendszer, ez ezeréves törvény. Itt áldozat lettem.

– *A börtönben milyen munkát végeztek magukkal?*

– Betettek a kézimunka-műhelybe. Ott dolgoztam. Első brigádban második munkás voltam. Vándorzászlókat hímeztünk. Ott is azon voltam, hogy embertársaimon segítsék. Az úri asszonyok közül sokan magatehetetlenek voltak. Szobaparancsnok voltam, ebédhordó voltam. Ha a felügyelőasszony azt kérdezte, hogy ki jön segíteni takarítani, mindjárt jelentkeztem. Letelt a büntetésem. Én azt tudom mondani most is a fiataloknak, mindig ne legyenek bosszúállók. Saját önönmagával legyen az ember tisztában: ne hazudjon.

– *Mikor szabadult?*

– Ötvenkettőben. Ötvenben kezdődött a per, ötvenegyben vittek el, ötvenkettőben szabadultam. Ötvenháromban bocsánatot kértek tőlem. Levettek a kuláklisról. Egy nő és egy férfi jött el hozzánk – azt nem tudom, hogy a párttól vagy a tanácstól voltak-e –, hogy tévedés volt és bocsássak meg. Bár a lelkeket jól összetörték, de megbocsátottam. Ötvenhatban se voltam bosszúálló. A forradalom alatt mink a templomba mentünk. Én úgy voltam vele, hogy azok, akik bántottak engem, lelki szegény emberek. Azokban nem volt lélek. Most is azt mondom, hogy nem mindig az a hős, aki agyonüti a másikat, hanem aki kibírja a verést.

– *Az ötvenes évek második fele hozott-e változást az életükben?*

– 1957-ben visszakaptuk a tanyát, a földet. Ötvenkilencben meg bevittük a téeszbe.

Az 1989 őszén elkezdett beszélgetést 1994 tavaszán folytatjuk.

– *Azóta nagyot változott a világ. Milyen érzés volt megint földtulajdonosnak lenni? Hitte volna ezt?*

– Na, most hadd mondjam el: nagyon csudálkoztak rajtam, hogy nem kapkodtam a kárpótláson. A Miniszter úrnak is megírtam, hogy hogyan képzeli el, Miniszter úr ezt a földosztást, mert ezek a kommunisták mindent elpusztítottak, tanyát, fát. Nincs, ahová lehúzódjunk. Se egy fa, se egy tanya. Valóban megírtam neki. És nem bíztam. Még azt is megírtam, hogy nem tartom helyesnek a kárpótlást, mert mink tanulatlan emberek vagyunk, minket becsapnak. Aztán változtattak rajta. Hát hogy milyen érzés? Hát csak gondban árvereztem a földet, hogy jaj, Istenem, ha még egyszer megint a fal mellé állítanak ezért a földért! Jaj, Istenem! Úgy éreztem, mintha a Rákosi-rendszer lett volna. Kapzsik az emberek.

– *Márhogy kié legyen a jobb föld, vagy a jobb helyen?*

– Igen, mert most mindenkinek kell a föld. Annak is kell, aki kulákverő volt. Az is ragaszkodik a földhöz, a proletár földhöz, meg mindenhez. Megvette a kárpótlási jegyet, összeszedte.

– *Ilyen is van?*

– Hú, nagyon sok! Nagyon soknak nem adnám meg a kárpótlási jegyet, mert nem érdemli meg.

– *Na és mi lett a kárpótlási jegyével?*

– Én azért itt nem jól gondolkodtam. Mert aki gyorsan árverezett rá, az már tavaly kapott 100 mázsa búzát. Én meg semmit se kaptam, mert nem mentem el az árverésre, és az időből kifutottam. Hanem azért egy nagyon kedves emlékem van, ami felejthetetlen. Egy huszonnégy éves fiatalembertől még csókot is kaptam, mikor mértük a földet, a régi, saját földünket. Semmi fáradtságot nem éreztem, drága. Én olyan boldog voltam, mikor megmutatták, hogy Ábrahámné kedves, ez a földje.

– *Ugyanazt sikerült visszakapni?*

– Igen, amin az anyám, meg az apám bukdácsolt, meg én is.

– *Hol van ez pontosan?*

– Túrkeddin, a gát mellett.

– *Szóval jóleső érzés volt oda kimenni?*

– Borzasztó jó, Julikám. Mihály Pista öcsém Mezőtúron lakik és ő is jött a földárverésre.

Egy óraker lesz ugyan a mérés, de ő tudta, hogy Teréz néném nem nyugszik, és ő 11 óraker idejött a kisjányával. Azt mondják, a szép autóval megállt, zörgetett, de nem tudott bejönni. Hol lehet Teréz néném? Hát már nem győzött várni. Most már neki menni kell kifele. Hát nagyot nézett István öcsém is, hogy már én kint voltam. De Julika, semmi fáradtságot nem éreztem! A két mérnök a Balai-hídnál volt, én a Túrkeddi-híd felől jöttem. Már sokáltam őket, aztán biciklivel elmentem a Balai-hídhöz. Hát kiértek, oszt látják, hogy a mama? – Mondom, igen. De emide van kedves a föld, a Túrkeddi-hídnál. Azt mondták, hogy majd ők elvisznek engem oda autóval, a biciklit meg hátul a csomagtartóba teyem. Dehogy kedveseim! Majd én megyek biciklivel. És olyan aranyosak voltak, hogy ott kezdték a mérést. Jó barátságba lettünk. Úgyhogy úgy váltunk el, hogy megcsókoltuk egymást.

– *Ott hány holdat mértek ki Terus néninek?*

– Nekem? 15 holdat.

– *Na és mi lett ezzel a földdel?*

– Kiadtam Tóth Lacinak, haszonbérbe. Hát öreg vagyok már én kedves, azt már én nem tudom megmunkálni.

– *Hogy van az egyezés?*

– Azt mondtam, hogy nem nyerekedek rajta. Mindenki mondta, még tegnap is mondták, hogy miért adtam olyan olcsón. Tisztelem, becsülöm azokat az életkedvű embereket, akik ragaszkodnak a jövőhöz. Úgy adtam, mint a téesznek.

– *És az mennyi?*

– Hát, még az őszön 10 kila búza volt, de már most azt mondják, hogy 13. Hát én azt hiszem, hogy ő is meg fogja azt adni. Fiatalember, gépje van. Hadd boldoguljon! Úgyhogy én nem is akarok nyerekedni se. Emide meg 400 aranykoronát kaptam, Pásztón. Azt a téesznek hagytam, mert valóban úgy gondoltam, hogy akinek földje nem volt – még valamikor a fiam mondta a '90-es évek elején, hogy anyuka, – annak is élni kell. Nem szabad kapzsinak lenni. A fiam is hagyott benn 285 aranykoronát.